

МІСТО ЯК СВІТ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ : ФІЛОСОФСЬКО АНТРОПОЛІТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Актуальність дослідження. Виникнення міста в соціокультурній перспективі є особливою подією в історії людства, оскільки у ньому по-новому конструюється простір і час, тілесність та ідентичність громадянина. Продукуючи й актуалізуючи нові стратегії людського буття, місто виникає як світ зі своєрідною сферою ритуалів, правил та законів, звичаїв і традицій. Цей світ передусім розкривається у смислових конфігураціях із тією свідомістю, що репрезентує місто в усій його культурній та онтологічній різноманітності. Зрозуміти місто не можливо без аналізу культурних проєктів, які створює людина, бо міська культура є насамперед антропологічним феноменом. Філософсько-антропологічне бачення проблеми особливо актуалізує та обставина, що вивчення міста як соціально-історичного явища донині відбувалося переважно у межах урбаністичних теорій. За цивілізаційного підходу місто розуміли як історичний феномен, основу якого становили соціально-правові та політичні відносини. **Мета дослідження** - здійснення філософсько-антропологічного аналізу світу міста як структурної та ціннісно-сміслової організації у тісному зв'язку з тілесно-духовним буттям людини. **Завдання дослідження** - висвітлити основні антропологічні моделі розуміння міста. Проаналізувати умови відкритості, переживання і досвіду людського буття у світі міста. **Об'єкт дослідження** - світ міста як культурний феномен людського буття. **Предмет дослідження** - структурна та ціннісно-сміслова організація людського буття у світі міста. Основні моделі антропологічних досліджень міста розгорнуто історико-культурну панораму становлення антропологічних парадигм. Вихідним принципом розрізнення є географічне зосередження досліджень, що розвивалися в основному у Великій Британії, Німеччині, Франції та США. Відповідно, виокремлено та проаналізовано такі моделі антропологічного знання: соціальну, культурну, історичну й урбаністичну антропологію. Соціальна антропологія розглядає людське буття у місті в контексті соціальних структур, інститутів та комунікацій, завдяки яким досягається оптимальна стратегія функціонування міської культури. Натомість культурна антропологія прагне, з одного боку, осмислити внутрішню сутність окремих випадків людського життя у місті, виділяючи залежно від особливостей культурного ареалу його специфічну атрибутивність. З іншого ж – спираючись на структуралістські засади, вона здійснює спробу вписати місто у ширший семантичний контекст. Важливим поворотом в антропологічних студіях є розвідки у межах історичної антропології, яка акцентувала свою увагу на буденній культурі міста, тілесності, процесуальності і плюралізму людських історій. Специфічною для цього дослідження є модель урбаністичної антропології, представлена двома відомими школами: чиказькою і лос-анджелеською. У першому випадку маємо класичний підхід до аналізу міста, яке постає структурно-функціональною і системною організацією людського простору. Натомість лос-анджелеська школа пропонує розглядати місто у нетрадиційному ракурсі, де питання пам'яті, немісця, поліцентричності, домінуючої маргінальності мають першочергове значення [1, с. 28]. Методологія філософсько-антропологічного аналізу людини в місті розкрито вихідні теоретико-методологічні постулати філософської антропології у зв'язку з міською проблематикою. У загальній системі антропологічних моделей філософсько-антропологічну парадигму вирізняє те, що вона прагне залучити до своєї методології як позаісторичні характеристики людини, так і ті, що зумовлені безпосередньо її буттєвою сутністю. Одним із способів філософського осмислення людини є вивчення конфігурацій зв'язку із об'єктами культури, в межах яких якості людського відображаються найбільш суттєво. Попри відмінність авторських позицій у спробі витворити цілісне розуміння людини, всі вони так чи інакше сходяться у спільній точці розуміння тіла як фундаментального культурно-онтологічного феномену, що відрізняє людське від тваринного. У руслі філософської антропології найбільш чітко виділяються два підходи щодо осягнення сутності людської істоти. Перший полягає у спробі з'ясувати об'єктивні структури людського буття, що формуються внаслідок закономірностей поступу культури та історії. Натомість другий підхід намагається з'ясувати сутність людини, виходячи із її внутрішніх буттєвих характеристик, у смисловому відношенні із духовним полем культури. Обидва шляхи є протилежними поглядами на одну і ту ж проблему, тому важливо зберегти рівновагу між цими концепціями. З урахуванням цього було викладено теоретико-методологічну стратегію здійснення філософсько-антропологічного аналізу міста як світу людського буття. В основі цієї концепції знаходиться принцип інтерпретативного руху від просторових та часових структур світу міста до виявлення специфіки організації тілесного та світоглядного виміру людського буття, а також сутності міської ідентичності. Внутрішній світ людини, її духовність – це дух і душа, що поєднує в собі і спрямованість у трансцендентне, і нематеріальну (творчу) активність людини, і людське єство, «людяність» як здатність співчувати й переживати, і самосвідомість особистості як самоповагу, саморозбудову в людині стійкого смислового осердя, що здатне протистояти світові. До такого визначення духовності скеровують слова В. Франкла: «Як духовна істота, людина не тільки протистоїть світові (зовнішньому та внутрішньому), а й займає щодо нього якусь позицію. Те, що може протистояти соціальному, тілесному й навіть психічному в людині, ми й називаємо духовним у ній. Духовне за визначенням і є вільне в людині. Духовна особистість – те в людині, що завжди може заперечити. А це включає здатність стати над собою, не прийняти себе, відсторонитися від своєї фактичності [2, с. 111-112]. Світ міста як спосіб організації людського буття осмислено людською тілесністю та її мудростю у місті, а також здійснено філософсько-антропологічний аналіз світогляду громадянина у контекстах відкритості людини до світу, характеру переживання міської реальності та необхідності набуття досвіду. Докладно розглянуто міську ідентичність як проєкт людського буття у світі. Проблема буття людини також здавна цікавила філософів. У найдавніших філософських системах Китаю, Індії, Греції людина мислилася як частина Космосу, усеосяжного світу. І сама людина сприймалася як своєрідний «мікрокосмос». Природа розумілася як живий організм, а людина – як сполучення різних елементів чи «стихий» космосу. Одному з давньокитайських мудреців належать слова: «Між Небом і Землею людина найдорощча за все». При цьому світ створений не заради людини, тому людина має право диктувати свою волю природі. Вона покликана наслідувати природності, принаймні, «упорядковувати», переборювати збої, що відбуваються у світі час від часу, але вона відповідальна за свої діяння на вищому, космічному рівні [3, с. 20]. **Висновок.** У теоретико-методологічній перспективі розглянуто антропологічні моделі міста, а саме соціальну, культурну, історичну й урбаністичну антропологію. Окремо розкрито сутність філософсько-антропологічного аналізу міста і його методологічні засади. В основі цього аналізу інтерпретація просторових та часових структур світу міста і специфіки організації у ньому тілесного та світоглядного виміру людського буття, а також виявлення сутності міської ідентичності.

Список використаних джерел

1. Карповець М. В. Філософсько-антропологічне осмислення міста як світу людського буття [Текст] / М. В. Карповець // Наукові записки НаУОА. Серія «Філософія». 2010. Вип. 6. С. 28–38.
2. Франкл В. Человек в поисках смысла. М.: Прогресс, 1990. 486 с.
3. Юрій М.Ф. Людина і світ. К.: Дакор, 2006. 460с..